

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:		A társulat minden rendű tagjai	A lap szellemi részét illető cikkek a szer-
Egészévre — — — — — 8 kor.		a lapot tagdíjajkért kapják.	kesztőjének, az előfizetési pénzek a pénz-
Félévre — — — — — 4 "		—	ári, — az esetleges reklamációk pedig
Negyedévre — — — — — 2 "		Kéziratokat nem adunk vissza.	kiadóhivatának küldendők.

«Erdélyi püspök.»*)

(J. Gy.) Az erdélyi szász evangélikus egyház Müller Frigyes evangélikus püspök elnöklete alatt tartott üléséből felirt a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez egy rendelet ellen, melyben kimondja, hogy az erdélyi (róm. kath.) püspököt az „erdélyi püspök“ cím illeti meg s utasítja a törvényhatóságokat a hivatalos érintkezésben e cím használatára.

A felirat „törvénytelen ség“ és „igazságtalanságnak“ nyilvánítja a miniszteri rendeletet s nem mindig hiven idézett — törvénycikkkel és királyi leiratokkal igyekszik — az állítólagos „törvénytelen séget“ és „igazságtalanságot“ bizonyítani.

Ez a feladat különben ép olyan háládatlan, mint a milyen háládatlan törekvés az, hogy ebben a miniszteri rendeletben az összes nem katolikus felekezetek törvényes egyenjogúságának megsértését s a felekezeti elégtelenséget felidéző vallási kérdések felszínre hozatalát látják némelyek.

A kérdés különben nem egészen úgy áll, a hogy a szász felirat feltüntetni szeretné.

A római katolikus vallás Magyarországon a királyság felállításával egykoru s majdnem hat századon át — az egyedüli törvényes egyház volt, tehát nem csoda, ha az ország a katolikus egyházat és püspökeit, államéletének egyik főtényezőjévé tette — és kitüntetett előjogok, kiváló közjogi állás birtokába helyezte s így a püspököknek ezen a multban gyökerező és hazánk közjogával szorosban egybeforró állása egyfelől, másfelől pedig azon körülmény, hogy a róm. kath. egyház a bevett vallások és egyházak kimondott teljes egyenjogúságának dacára, még sok oly ügy tekintetében az államtól függ, melyekben a többi egyházak teljes szabadsággal bírnak, eredményezi, hogy a róm. kath. egyház az utóbb említett egyházakkal

szemben sok tekintetben különleges állást foglal el, a mely különleges állás azonban a bevett vallások egyenjogúságát ép oly kevésbé változtatja, mint az 1723. 2. tc. azon rendelkezése, mely határozottan megkívánja, hogy a király római katolikus vallásu legyen s hogy maga az ősi szokás szerint megtartandó koronázás is a katolikus egyházi szertartás és a katolikus egyházi fejedelmek részvétele melett történjék.

Hogy az erdélyi (róm. kath.) püspököt — az erdélyi püspöki cím kizárólagos használata jogosan megilleti, kitűnik abból, hogy már II-ik Ulászló király 1498. évi decretuma (III. 20. cikk.), melyben az érsekek, püspökök, apátok, prépostok stb. által kiállítandó banderiumok és a lovas-katonák száma van megállapítva, — kimondja, hogy az „erdélyi püspök“ egy banderiumot tartozik adni.

I. Ferdinánd 1559. évi decretuma 38-ik cikkelyében megállapíttatik, hogy a törvényszékeken az ország rendes biráin kívül folytonosan és kivétel nélkül a győri és „erdélyi püspök“ urak jelen legyenek.

Miksa 1567. évi decretuma 26-ik cikkelye rendelj, „főlebbezéseknél pedig a helytartó mellett legyenek jelen az országbiró úr, az „erdélyi püspök“ ur és Forgács Ferenc ur stb.

Itt álljunk meg egy pillanatra.

A szász evangélikus egyház felirata azt mondja, hogy az 1556-ki gyulafehérvári országgyűlés a XII. századtól fogva addig tényleg megvolt episcopus Transsilvanus címet, valamint magát a püspökséget is megszüntette és a püspökséget csak III-ik Károly állítja fel.

Nem akarom kétségbe vonni a szász evangélikus egyház feliratának jóhiszeműségét, de kénytelen vagyok kijelenteni, s alább Magyarország törvényhozással való bizonyítani, hogy a felirat igen nagy tévedésben van.

Már fennebb kimutattam, hogy Miksa király 1567. évi decretuma az „erdélyi püspököt“ a felebbező leg-

*) Aktuális volta miatt vesszük át ezen cikket egyik kolozsvári napilapból. Szerk.

főbb bíróság tagjának jelöli ki, tehát az „erdélyi püspöki“ állás, habár a felirat szerint 1566-ban állítólag el lett törölve, 1567-ben létezett.

De nem is úgy áll a dolog, a hogy a felirat mondja, mert 1556. évben nem is Gyulafehérvárt, hanem Szászsebesen kelt határozat 3-ik cikke azt mondja, hogy a minemü dézsma buzák, borok és egyebek vannak az országban, a római király és püspök uram számára ezeket is elfoglaltassa locumtenens uram (Petrovich Péter) és a 15-ik cikk: „azonképpen a püspök dézsmáját is ő kegyelme árendálhassa“, a miből kitűnik egyfelől az, hogy nem a püspöki méltóság töröltetett el, hanem csak a javadalom jövedelmei szekularizáltak, más felől pedig, hogy maga azon határozat sem tartotta szükségesnek a római katolikus jelzöt a püspök megjelölésére.

A felirat azon állítása, hogy az erdélyi püspökséget csak III-ik Károly király 1715-ben állítja fel újra — szintén nem egészen felel meg a történelmi igazságnak, mert már a Leopold király alatti 1681. évi decretum conclusiójában Sebestyén András, és ugyanazon király alatt hozott 1687. évi decretumok záradékában Kada István, végül a III-ik Károly király alatt épen a feliratban említett 1715 évben hozott decretumok szentesítési záradékában báró Mártonffy György mint episcopus Transilvaniensis, — vannak felemlítve.

De lássuk most, hogy az 1744: VII. és az 1751: I. t. cikkek mennyiben támogatják a felirat igazságát.

Hát nyilván a feliratba, vagy pedig az azt ösmertető cikkbe tévedés csuszott be, mert 1744. évben Mária Terézia királynő alatt nem is tartatott országgyűlés, az 1741. évben tartott országgyűlésen hozott VII-ik t. cikk, valamint az 1751. évben tartott országgyűlésen hozott I. t. cikk eddig minden egyébire vonatkozik inkább, mint a feliratban vitatott kérdésre, mert míg az előbbi „De Personali Regiae Majestatis in Regno Residentia“, az utóbbi „De Regia suae Majestatis Caesaris Regiae in Regno Hungariae mansione“ címet viseli.

A „Felirat“ igazsága tehát így állana, ezzel szemben a III-as könyv, mely Magyarországon nem volt ugyan szentesített törvény, Erdélyben azonban igen is az volt, regio consensusában meg van nevezve Nándy Ferenc mint „erdélyi püspök.“

A felirat szerkesztői az eddig felhozott érvekkel szemben azon álláspontot foglalhatják el, hogy ezen időben a többi erdélyi vallásfelekezetek nem voltak bevett vallásoknak elismerve, így tehát az erdélyi püspöki címet csak ezen okból használhatta a róm.

kath. vallás; — habár ezen álláspont sem teletne meg teljesen a valóságnak, mivel a görög kath. vallás, valamint az ev. ref. vallás már 1715. év előtt bevett vallásnak el volt ismerve; mégis annak bebizonyítása végett, hogy a felirat vitakozása teljesen meddő, hivatkozom az 1836. 1840. 1844. és 1848. évi országgyűlési törvényekre, melyeknek szentesítési záradékában mindenütt Tusnádi Kovács Miklós „erdélyi püspök“ van felemlítve és míg az ezen törvények szentesítési záradékában Laicsek Ferenc nagyváradai püspök telemítésénél oda van téve, hogy „deák szertartás“, addig az erdélyi püspöki címmel épen ezen elnevezés közjogi természeténél fogva semmiféle ilyen jelző nincsen.

1848. év után a törvényekben már többé a törvényhozók nevei nem fordulnak elő — így tehát magukban a törvényekben az „erdélyi püspöki cím“ sem emlittetik, miután azonban a mai napig — oly törvény, mely ezen címet eltörölné, nem hozatott s remélhetőleg ezután sem fog hozatni, a közoktatási miniszter rendelete törvényes és történelmi alapon nyugszik.

A mi az ev. lutheranus egyház feliratának azon feltevését illeti, hogy az erdélyi püspöki cím az erdélyi többi törvényileg egyenjogositott egyházak jogállapotát tagadná, erre csupán csak annyit hozok fel, hogy ez ép oly kevéssé sértheti a többi egyházak jogát —, a mily kevéssé sérti Szerbia metropolitájának jogát a „nándor-fehérvári“ püspöki cím és ép oly kevéssé közjogi helytelenség, mint nem az ő Felsege címében az „Erdély nagyfejedelme“ jelzés.

Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat alapszabályai.

I. Fejezet.

A társulat címe, székhelye és célja.

1. §. A társulat címe: „Erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat.“ Székhelye: Gyulafehérvár szabad királyi város.

2. §. Célja: A tudományos és szépirodalomnak kath. szeliemben való művelése és az írói erők tömörítése; e célból a társulat egy hetilap kiadásával munkálja az időszaki sajtót, önálló műveket ad ki és időnkint nyilvános felolvasásokat tart.

II. Fejezet.

A társulat szervezete.

3. §. A társulat fővédője az erdélyi püspök.

4. §. Tagjai: alapító, tiszteletbeli, pártoló és rendes tagok.

a) *Alapító tag*, ki a társulat céljaira egyszer s mindenkorra legalább 100 koronát áldoz;

b) *tiszteletbeli tag*, kit a társulat kiváló irodalmi érdemeiért, vagy a társulat érdekében tanúsított jó hajlamaiért megválaszt;

c) *pártoló tag*, ki a társulat javára évenként legalább 10 koronát fizet;

d) *rendes tag*, ki a 2. §. értelmé szerint munkálkodásra vállalkozik és évenként a társulat pénztárába 6 koronát fizet.

5. §. A 4 §-ban elősorolt tagok a magyar korona területén lakó, úgy egyházi, mint világi egyének lehetnek.

Külföldiek a társulatnak csak tiszteletbeli tagjai lehetnek; ezeknek megválasztását azonban a magyar kir. belügyminiszteriumnak esetről esetre föl kell terjeszteni.

6. §. A társulatba lépés félévenként történhetik.

A ki januárius elsejétől június 30-ig jelentkezik, annak tagsága ugyan azon év jan. 1-vel, a ki pedig július 1-től december 31-ig jelentkezik, annak tagsága ugyan azon év jul. 1-vel kezdődik.

7. §. A pártoló és rendes tagok kötelezik magukat, hogy három évig a társulat kötelekében maradnak s első illetéküket a belépéstől számított 3 hó alatt, a többit pedig az év első negyedében befizetik. — Azon esetben, ha valamely tag e kötelességét nem teljesítené, joga van a társulatnak, hogy a megfelelő összeget postai megbizással, vagy a társulat székhelyén birói uton is fölvehajtsa.

8 §. A társulati kötelék megszűnése. Az alapító tagok mindaddig a társulat tagjai, míg kilépésüket az elnöknek írásban be nem jelentik. A pártoló és rendes tagok kötelezettsége 3 évre terjed.

A 3 év leteltével kiléphetnek; de ebbeli számdekukat a három év letelte előtt legalább egy hónappal írásban kell bejelenteniök az elnöknel; mi ha nem történik, 3 évre ismét a társulat tagjainak tekintendők.

A tiszteletbeli tagok, ha a megtiszteltetést elfogadták, állandóan a társulat kötelekében maradnak, ha csak ebből való kiválásuk iránt írásban nem nyilatkoznak.

9. §. A társulat alapító, pártoló és rendes tagjai egyenlő mértékben vannak jogosítva a társulat ügyeiben határozni, illetőleg a közgyűléseken minden fenforgó kérdés eldöntésénél szavazataikkal

közrehatni. Ezenkívül tagdíjukért a társulat lapját is kapják. A tiszteletbeli tagok is kapják a lapot, de a közgyűléseken csak tanácskozási joguk van.

10. §. Minthogy a jognak kötelesség is felel meg, a társulat minden tagja köteles a társulat ügyeit minden irányban felkarolni s céljainak elérésében segíteni. A rendes tagok e mellett kötelezik magokat, hogy minden évben legalább egy értekezést, vagy szakmájuknak megfelelő munkálatot küldenek be a társulati elnöknek, esetleg felolvasásokat tartanak.

11. §. A társulat tisztviselői: Elnök, alelnök titkár, pénztáros, ellenőr és a társulat lapjának szerkesztői, kik a 8 tagu belső és a 24 tagu külső választmányynal intézik az ügykezelést.

12. §. Az *elnök*:

a) a társulat ügyeit vezeti és a hatóságokkal szemben képviseli;

b) a köz- és választmányi gyűléseket összehívja és azokon elnököl;

c) a köz- és választmányi gyűlés határozatán alapuló hivatalos iratokat a társulat nevében a titkárral együtt aláírja;

d) a hozzá beküldött szakműveket és értekezéseket bírálattal végett a választmányhoz utalja;

e) a választmánynak, esetleg a közgyűlésnek a megbírált szakművekről és értekezésekről megfelelő intézkedés végett előterjesztést tesz;

f) A társulat pénztárára felügyel s a választmánytól meghatározott célokra a szükséges költséget utalványozza;

g) a közgyűlés és választmány határozatát végrehajtja.

13 §. Az *alelnök*: oly esetekben, midőn az elnök akadályozva van, az elnököt helyettesíti.

14 §. A *titkár*:

a) a köz- és választmányi gyűlések jegyzőkönyveit vezeti;

b) az elnök megbízásából a levelezéseket intézi;

c) az irattárt és a könyvtárt rendben tartja és őrzi;

d) a köz- és választmányi gyűléseken előterjesztendő elnöki jelentéseket, nemkülönben saját jelentéseit felolvassa;

e) a választmányi gyűléseken a tagokat nyilvántartja és a közgyűléseken a társulat évi működéséről jelentést tesz.

15 §. A *pénztáros*:

a) rendes pénztári naplót vezet;

b) a beutalványozott pénzeket kezelésre átveszi és nyugtázza;

c) a közgyűlésnek és választmánynak pénzkézelésre vonatkozó határozatait pontosan végrehajtja ;

d) a választmány utasítása szerint mindennemű költségvetést elkészít ;

e) a pénztári naplót a választmányi gyűléseken bemutatja, a rendes évi közgyűléseken pedig az egész évről számadást ad ;

16. §. Az ellenőr :

a) rendes ellenőri naplót vezet ;

b) a befolyt tagsági díjakat és egyéb pénzeket beutaló jegyekkel a pénztárhoz juttatja s az időnként felmerülő kiadásokat kiutaló jegyekkel a pénztárból kifizetteti ;

c) a pénztárossal a számadások és költségvetések készítésénél közreműködik ;

17. §. A választmány a tisztviseleőkön kívül 8 belső és 24 külső tagból áll. A választmány elnöke mindig a társulati elnök, — jegyzője a társulati titkár.

18. §. A választmány hatásköre :

a) évnegyedenként rendes, s a szükséghez képest rendkívüli gyűléseket tart ; hogy érvényes határozatokat hozhasson, az elnökön kívül legalább 5 választmányi tagnak kell jelen lennie. A határozat-hozatalnál a szavazattöbbség, egyenlő számú szavazatok esetében pedig az elnök szavazata dönt ;

b) az elnöki, titkári és pénztárosi jelentéseket tudomásul veszi, és beterjesztett javaslataikról határoz ;

c) a beterjesztett és megbirált szakművek s értekezések közrebocsátása iránt intézkedik, vagy ha bárminemű okból nem intézkedhetnék, a közgyűlés elé terjeszti az ügyet ;

d) a társulati tagok jó irányú műveinek kiadását eszközli ;

e) a pénztáros és ellenőr beterjesztett számadásait, egy a kebléből választott bizottság útján megvizsgálja, a naplótak negyedévenként lezárja s időnként a pénztárt rovancsolja ;

f) az évi rendes közgyűlés s az esetleg szükségesnek mutatkozó rendkívüli közgyűlések napját kitézi s ezeknek tárgysorozatát megállapítja. A hatásköréhez tartozó ügyekben tett intézkedéseiről a közgyűlésnek felelős.

19. §. A választmányi gyűlés, nem különben a közgyűlés tárgyalásairól jegyzőkönyv véték fel, melyet mindig egy az elnöktől e célra kijelölt három tagu bizottság hitelesít az elnökkel és jegyzővel együtt.

III. Fejezet.

A társulat működése.

20. §. A társulat működése választmányi és közgyűléseken, továbbá felolvasásokban nyilvánul.

a) A nyilvános felolvasásokat azonnal eszmecsere követi.

b) A bírálat végett beküldött nagyobb terjedelmű műveket a választmány külön bizottságnak adja ki, mely eljárásáról a választmánynak jelentést tesz.

21. §. A közgyűléseken a társulat rendes tagjának tanácskozó és szavazó joga van.

22. §. Rendes közgyűlést a társulat évenként egyszer tart. Rendkívüli közgyűlést a szükséghez képest. A tagoknak 15 nappal megelőzőleg az elnökség meghívót küld, melyen a tárgyalandó ügyeket jeleznie kell.

23. §. Érvényes határozatot a szavazatra jogosult jelenlevők szótöbbséggel hozhatnak. — Egyenlő szavazatok esetén az elnök szavazata dönt.

24. §. A közgyűlés feladatához tartozik :

a) az elnöki megnyitó, titkári és pénztári jelentések, s ezekről való határozat ; esetleg bizottságok kiküldése ;

b) felolvasások, pályázati tételek kitűzése ;

c) tisztviseleők választása, ugyszintén a választmány újjáalakítása 3 évi időtartamra. A választás felkiáltással, vagy titkos szavazattal történik ;

d) indítványok tárgyalása. Oly indítványok, melyek a tárgysorozattal nincsenek összefüggésben, 24 órával a közgyűlés megnyitása előtt az elnök-nél bejelentendők.

c) Az alapszabályok esetleges megváltoztatása.

IV. Fejezet.

A társulat irodalmi működésének külső nyilvánulása.

25. §. A társulat hetilapot ad ki, melynek címe : „Közművelődés.“ Ezt a társulat minden tagja tagsági díjáért kapja.

26. §. A társulat feladatához tartozik, anyagi erejéhez képest önálló munkák kiadása is.

27. §. A „Közművelődés“-t egy a közgyűlés által választott öt tagu bizottság szerkeszti, melynek egyik tagja, mint főszerkesztő, felelős.

28. §. A kiadványokból befolyó jövedelmek a társulat pénztárába folynak, mely a felmerülő költségeket hordozza.

V. Fejezet

Intézkedések a társulat feloszlása esetére.

29. §. A társulatnak működése megszűnik, ha

a teljes megalakuláskor tényleg összeírt tagok létszámának egy negyedrézére olvad le és e megmaradt negyedrészt szótöbbséggel a feloszlást elhárítja. Abban az esetben, ha a társulat az alapszabályokban meghatározott célt és hatáskört meg nem tartja, a kormány — a mennyiben további működése az állam, vagy a társulati tagok vagyoni érdekét veszélyeztetné — felfüggeszti, s a felfüggesztés után elrendelendő szabályos vizsgálat eredményéhez képest végleg fel is oszthatja, vagy esetleg az alapszabályok pontos megtartására feloszlás terhe alatt kötelezi.

30. §. A feloszláskor meglevő társulati vagyon az erdélyi egyházmegye tulajdonát képező „*Batthyáni-inlézet (Batthyaneum)*“ javára fordítatik. Azon határozatok, melyek a társulat feloszlását célozzák, foganatosítás előtt a m. kir. belügyminiszterium elé terjesztetnek.

Z á r a d é k.

31. §. Jelen alapszabályok s azoknak esetleges későbbi módosítása a nagyméltóságú m. kir. belügyminiszteriumnak jóváhagyás és megerősítés végett felterjesztendő.

Kelt Gyulafehérvárt, 1899. febr. 12-én.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Spiritizmus és kálvinizmus Gyergyóban.

A „Köznevelődés“ f. é. 1-ső számában megjelent „A spiritizmus terjedése Csikban“ című cikkre vonatkozólag értesíttem a ft. szerkesztő urat és olvasó közönségét, hogy Gyergyó-Szent-Miklóson, ez előtt két évvel, két háznál voltak spiritista összejövetelek; de jelleleg nincsenek, sem itt, sem egész Gyergyóban.

Ezen jelenséget a papság figyelemmel kísérte, a gyűlések látogatóit jóakarattal figyelmeztette s egy-két esetben óvatosan, a híveket a szöszékből is; minek meg volt az a hatása, hogy a társaság önként feloszlott.

Tölgycsében két társaság is működött; és mint egyiknek főpartfogójától, a múlt nyáron értesültem, egyenesen a bold. szűz Mária intelmére, mind a kettő beszűnttetett.

A papság minden esetre legyen éber, ügyeljen a nyájára, a gyengébbeket nemcsak a templomban, hanem más alkalmas helyen és időben is, társaságban vagy külön-külön figyelmeztesse, de ne meugen nagy ágyúkkal a verebekre.

Egyik spiritista uri embert egyenesen az általa nagy buzgalommal olvasott Desewffy Arisztid-féle könyv egyik mondatával győztet meg.

Nevezett spiritista ugyanis azt mondja: „a spiritizmusra gyenge hitű és vallástalan embereknek van szükségök; de igazi vallásos embernek nincs“. En pedig azt mondom: erősitük a gyenge hitűeket, tegyük hívökké a hitetleneket s akkor csakugyan a spiritizmus nem árthat nekünk.

A protestantizmus terjedésétől sem féltünk nagyon. Szent-Miklóson 1887. óta csak egyetlen egy vándor hivatalnok lett házasság elváltásból kálvinistává; ellenben 12-en katolizáltak. Az egész Gyergyóban nem tudok esetet, hogy más valaki vallását elhagyta volna; ellenben a kik ide betelepülnek, azok nagyrésze lassanként katolikussá lesz; s vegyes házasságoknál gyermekeik vallására nézve a mi javunkra egyeznek meg.

Egész Gyergyóban, mintegy 40 kálvinista lélek van; ezek számára készült a szerény imaház; miből ránk nézve legfőbb tanulság az, hogy mi is hasonló áldozatkészséggel csaknem összes hívei jelenlétében az újonnan renovált templom számára beszerzett felszerelési tárgyakat, ezek között egy román stíli szép lourdesi, valamint egy szt. Borbára oltárt.

Gyergyó-Szent-Miklóson, 1900. január 12-én.

Ferenczi Károly,
esperes-plebános.

Oltárszentelés Nagyágon.

A vallásos buzgóság és az ebből táplálkozó nemes áldozatkésztség ülte Nagyágon ujév napján magasztos ünnepét. E napon szentelte meg ugyanis a község derék lelkésze csaknem összes hívei jelenlétében az újonnan renovált templom számára beszerzett felszerelési tárgyakat, ezek között egy román stíli szép lourdesi, valamint egy szt. Borbára oltárt.

Még csak pár hónappal ezelőtt templomunk omladozó nedves falaival és berendezésének ódon elavultságával a szegénység és elhagyatottságnak szomorú képét nyújtá. Abból a sok arany és ezüstből, melyet másfél századon át hegyeink gazdag ereiből az emberi kezek veszték és halál között felszínre hoztak, a kincsszomj vajmi keveset juttatott Isten bázának díszéül.

De hogy e vád nem illeti azokat, kik mások gazdagsági törekvésében csak eszközzel szolgáltak, értem a jó bányász népet, igazolja azon örvendetes körülmény, hogy az első felhívó szóra készséggel nyitották meg erszényeiket s mintegy vetélykedő bőkezűséggel hozták össze filléreiket Isten hajlékának ékesítésére, amiben pedig derék lelkésztünk buzgóságának van legnagyobb része.

Az eredmény az lett, hogy az az elbogyott hajlék letette előbbi szegényes ruháit, ujakat, ékesebbeket öltött fel és vonzó belsejével évtizedeken át birtetni fogja egy szorgalmas, becsületes és vallásos népnek, valamint derék lelkésztünk buzgalmát és áldozatkészégét.

A magasztos ünnepséget a lelkész urnak szívet-leket magával ragadó szónoklata előzte meg. Megható példákban mutatta be a bold. Szűzet, mint a szenvedő emberiségnek édes anyját. Majd szt. Borbárát állította hallgatóinak szeméi elé, mint védőszentjét a bányász népnek s példáját, különösen a mai vallástalan korban a szt. hit kötelese és keresztényhez illő megvallásának. Végül köszönetet mondott mind azoknak, kik adományaikkal hozzájárultak a templom méltó díszítése és felszereléséhez.

Ezen adományok összege mintegy 1000 frtot tesz, természetesen nem számítva ehhez azon nagyobb összeget, melyet javítási költségek fejében a templom pénztára bordozott. Ezen 1000 frtnyi összeg gyűjtése főképp derék lelkésztünk

Székelly Károlynak érdeme, aki nem kimélt sem fáradságot, sem anyagi áldozatot, csak hogy a célt elérhesse.

A lélekemelő ünnepségnak hatása alatt nem teledjük a lelkész urnak a további áldozatkésztségre buzdító ama szép szavait, hogy Isten házának disze vagy elhagyatottsága rendszeren a hívek buzgóságának szokott fokmérője lenni; épen ennek hatása alatt nem mulaszthatjuk mi is neki legnagyobb köszönetet mondani és működésének ilyen megkezdéséhez gratulálni.

Válóban, mióta templomunk belső falai gyönyörűen meg vannak festve, a főoltár renoválva, a két oldaloltár egészen új, szószék, padok, szóval a legkisebb szeg is (az orgonán kívül) renoválva és diszítve van, a hívek sokkal nagyobb örömmel és nagyobb számmal látogatják Isten házat. Hiszszük, hogy buzgóságának, melyet a hívek minden rétegeben rokonszenv és szeretet támogat, sikerülni fog azt a még megmaradt egyetlen régiiséget, a már használatlaná vált, fűsértő és ájtatosságot zavaró rozogó orgonát is — újjal cserélni ki.

Isten fizesse meg derek lelkészünknek ezen fölülte magasztos eszelekedetében kifejtett buzgalmat, fáradságot, kitartását és áldozatkésztséget.

Veterán.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Püspök urunk** f. hó 18-án a d. e. gyorsvonattal székhelyére visszaérkezett.

— **Püspöki konferencia és autonómiai kongresszus.** Vaszary Kolos bibornok hercegprimás a magyar püspöki kar tagjaihoz f. é. január 10-én intézett iratban a magyar püspököket f. é. jan. 29-én délelőtt 10 órakor Budán a hercegprimási palotában tartandó püspöki konferenciára hívta össze s egyuttal mint az autonómiai szervező kongresszusnak elnöke, értesőkre adta, hogy a szervező kongresszus 1½ évi elnapolás után most jan. 31-én a főrendiház üléstermében fog plenáris ülésre egybegyűlni. Meghívja tehát erre a püspököket, felszólítja, hogy az egyházmegyei egyházi és világi autonómiai képviselőkhöz a megfelelő számban mellékelt meghívókat küldjék szét. A kongresszusi plenáris ülést megelőzőleg január 30-án az autonómiai képviselők a főrendiház üléstermében délelőtt 11 órakor általános értekezletre egyesülni fognak, melyre a világi másodelnök Szapáry Gyula grófnak meghívóit szintén a püspökök küldik szét. A püspöki konferenciának tárgya az autonómia és iskolai ügy lesz.

— **Püspök urunk** a jubileumi szent év alkalmából nagy jót művelt a kolozsvári egyetemi hallgatókkal. Folyó hó 14. 15. és 16-án a zsenialis, Prohászka Ottokár vezetésével lelki gyakorlatokat tartatott, melyeken 70 egyetem; polgár vett részt mély buzgósággal. Prohászka konferenciáit sok magas állású úri ember is végig hallgatta nagy bámulattal és meghatottsággal. A jó Isten áldásában és a derek egyetemi polgárok erős akaratában bízva — a lefolyt szent gyakorlatok tartós sikeréhez erős reményeket kapcsolunk.

— **Kolozsvári** széles mederben hullámzik a hitélet folyama. Ennek jeléül csak két eseményt regisztrálunk. E hó 16-án délelőtt a ferenczrendi szerzetesek templomában ünnepléses szentmise után történt Szent Antal kenyérének kiosztása. Nagyszerű jelenet volt, midőn 360 nagy kenyérnek szétosztása után az ájtatoskodóknak rengeteg száma a segélyezett szegényekkel együtt adott hálát térdén állva szent Antalnak. Délután 6 órakor a róm. kath. főgymnásium dísztermében folyt le egy rendkívül kedves Szent-Antal ünnepély olyan nagy számu distingválta közönség jelenlétében, a mekkorát vallási színezetű program manapság nem igen szokott összehozni. Az egyes pontok között legfényesebb volt Prohászkanak rögtönzött beszéde, melynek gyújtó hatása esontokvelőig ért. A szép siker és a szemekből kisugárzó őszinte hit láthatólag jól esett Püspök urunknak, ki nem is késett vigasztos szívének örömet egy zúgó éljenek től kísért bátorító szózatban kiönteni.

— **Hálaköszönet.** Weber Mihály egyik vallásos lelkületű, áldozatkész hívem, tőkési fűrészmester, ki a mult évben is az elhunytak iránti kegyeletének kifejezést adandó, úgy a tőkési róm. kath. temetőben, valamint a vallásos buzgóság emelése és nevének egy szerencsétlenségtől történt megszabadulása emlékére, a Tökésre vezető út mellett, egy-egy müzlissel bíró feszülettel felékített keresztet emeltet: most azoláhláposi kincstári róm. kath. templomot ismételtén 260 korona értékű — eddig sajnosan nélkülözött — fonséges kivitelű keresztutú-képekkel ajándékozta meg. Tekintettel szerény állásával kapcsolatos anyagi helyzetére és a vallásos buzgalom ez időszerinti esökkenésére: oly áldozatok ezek, melyek legalább egy hálaköszönetet megérdemelnek s ezt nem is mulasztatom el a nyilvánosság terén sem. Az, a Kinek szenvedését látva elölkbe állította: a földi élet szenvedéseit tőle távol tartsa, egykoron a dicőség koronájával jutalmazza! De bálás érzelemmel emlékezem meg egyszersmind ugyanitt a magas kir. bányakincstárról is, melynek keretéből a nagyméltóságú m. kir. földművelésügyi miniszterium kegyurasága alá helyeztetett át ez év kezdetén e plebania. Hálás érzelemmel kell megemlékeznem azon — jöllehet a patronátusi kötelezettségéből eredő, de mindig készséggel kiszolgáltatót 60—65 trtoyi évi templomi járandóságokért, melynél fogva képesítetttem hiányzó templomi-szereink egy részének beszerzésére, mint ez évben is egy új keresztutú beállíthatására. Vajha a megváltozott helyzet is ily megnyugtató és vigasztaló lenne! Oláh-Lápos, 1900 január 16-án. Simon Sándor, lelkész.

— **A károlyfehérvári püspöki lyceumban** az 1899—1900-diki tanév első felében tartandó vizsgák rendje. Január 13-án d. n. az előadások beszüntetése. Január 18-án a III—IV. évi theologusok vizsgája az Egyházból. Január 19-én az I—II. évi theologusok vizsgája az Alapvető hittanból. Január 24-én a III—IV. évi theologusok vizsgája a Lelkipásztorokodásból. Január 26-án az I—II. évi theologusok vizsgája az Új-zövetség-szentírás-tudományból. Január 31-én d. e. az I—III. évi theologusok vizsgája a Bölcsészettől. Január 31-én d. n. 3 órakor osztályozás. Február 5-én a második félév kezdődik. Fensőbb jóváhagyással. Az igazgatóság.

— **Az erdélyi püspök vitás címe.** Mint a kolozsvári újságok írják, az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgató tanácsát újra foglalkoztatja gróf Majláth Gusztáv (róm. kath.) püspöknek „erdélyi püspök“ címe. Az igazgatótanács ez idő szerint még tartózkodik a határozott véleménynyilvánítástól, mert be akarja várni a bizottság jelentését, melyet a kérdés tanulmányozására kiküldött. E bizottság tagjai: báró Bánffy Dezső egyházkerületi főgondnok és dr. Bartók György ref. püspök elnöke alatt: dr. Kolozsváry Sándor egyetemi tanár, Pokoly József theol. tanár és Becsek Lajos kir. ítélőtáblai bíró. E bizottság jogi és historiai szempontból igyekszik megvilágítani a vitás kérdést és arra terjeszti ki különösen figyelmét, hogy vajjon a legfelsőbb helyről érkező iratokban és kinevezési okmányokban milyen néven említik a gyulafehérvári püspököt. Amint a kolozsvári újságok írják, az igazgatótanácsnak egy előkelő tagja úgy nyilatkozott, hogy a régi erdélyi nyelvhasználat „erdélyi orthodox püspök“ címzés alatt mindig az erdélyi kálvinista püspököt értette. Nem értjük az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsát, *minek bajlódik olyan kérdéssel, amely éppenséggel nem tartozik a hatáskörébe.*

— **A katolikus egyház gyarapodása.** Dom Baltus maredsouisi (Belgium) Szt. Benedek-rendi szerzetes a mai protestantizmusról egy nagyobb munkát adott ki kevéssel ezelőtt, amelyben a katolikus egyháznak az egész világon, főleg a protestáns államokban örveletes gyarapodását állapítja meg. Eszerint a katolikusok száma a 19. század elejétől fogva Németországban 6 millióról 13 millióra, Angolországban 120 ezerrel 2 millióra, Svájcban 542 ezerrel 1 millió 170 ezerre, Skandináviában 2 ezerrel 8 ezerre, Hollandiában a lakosság $\frac{1}{5}$ -étől annak $\frac{2}{5}$ -ére, az Egyesült Államokban 36 ezerrel 10 millióra emelkedett.

— **A mákony.** Az utóbbi időben az egyes tanfelügyelők iskoláztatásai alkalmával azt tapasztalják, hogy sok falusi iskolában, sőt még kisebb városok iskoláiban is feltűnő nagy számmal vannak tompaelméjű tanulók. Az elemi iskolák első osztályai pedig aránytalanul népesek, a minnek az az oka, hogy a gyöngélméjűek nem tudnak megtanulni még írni és olvasni sem s évekig is megrekednek az első osztályban, a mi által a tanítás rendes menetét megakasztják. A tanfelügyelők kutatják ennek a jelenségnek az okát s a tanítók a legtöbb helyen azzal magyarázták a tanulók gyöngélméjűségét, hogy a szülők ezeket a gyöngélméjű gyerekeket kisdedkorukban mákonyval tartják, hogy míg ők dolgoik után járnak, a gyerekek ne sirjanak. Az ugynevezett mákguba héjából és különösen annak koronájából, ha egy darabot hárs- vagy bodzavirágteába befűznek s a gyerekeknek a teát beadják, az naphosszat is elalszik tőle, úgy hogy meg se moccan. Minél nagyobb darab mákhéjat tesznek a teába, annál kábítóbb a hatása. A szülők így nyugton vannak gyerekeiktől, a mákonynak azonban veszedelmes hatása van a gyerekek elméjére. Növeli a bajt az is, hogy a vidéki piacokon a hetivásárok alkalmával a kofaasszonyok rendszeresen árulják ilyen célra a mákgubát és mindenkinek hozzáférhetővé teszik. A tanfelügyelők most felhívják erre a dologra a kultusz-kormány figyelmét, hogy erélyes rendelettel vessen gátat a bajnak, olyképpen, hogy legalább a mákguba elárúsítását a belügyminiszter közbenjöttével tiltassa meg és

koboztassa el. A közegészségi törvény ugyanis rendelkezik arról, hogy egészségre ártalmas vagy veszélyes anyagokat rendőrileg el kell kobozni s így csak kellő érvényt kell szerezni ennek a törvénynek.

— **Oroszország és a Gregorián naptár.** Oroszországban lassankint gyengül az ellenzék állásfoglalása a Gregorián naptár ellen. A „Froude“ értesítéese szerint a cár a közoktatástügyi miniszternek ajánlására a tudományos akadémia elnökének felügyelete alatt bizottságot nevezett ki, hogy ez tanulmányozza a Julián-naptár beuzintetésének kérdését és munkálatáról neki jelentést tegyen. Hihető, hogy 1901. kezdetével Oroszország a Gregorián naptárt fogadja el.

— **Pénztári üzenet. Az új szabályzat értelmében a rendes tagsági díj nem 4, hanem hat korona. Kérjük a mellékelt utalványlapokat felhasználva a megfelelő díjösszegeket minél hamarább beküldeni.**

G. M. M.-Fenes. 1899-re 4 korona. 1900-ra is elvárjuk a 8 korona előfizetést. Vale!

I R O D A L O M

* **Előfizetési felhívás.** Alulírott a következő műre bátorkodik megrendelést birtetni: A magyarországi kath. papság Egyetemes Névtára 1900-ra. Negyedikben rendezem sajtó alá e nagy szabású művet, mely harmadszor és utoljára 1891-ben jelent meg kiadásomban, mert számos nagyra becsült és sürgető felhívás meggyőzött arról, hogy az új Egyetemes Névtár szükségét sokan érzik és mielőbbi megjelenése sokan óhajtik. De még az időpont is, a búcsúzó és beköszöntő évszázadok mesgyéjén, mintegy szintén megkívánja, hogy a magyarországi kath. egyháznak és papságnak ezidőszori állapota egy kimerítő statisztikai emlékkönyvben megörökíttessék, melyet azonkívül a főt. papság, levelezési és számos egyéb hivatalos teendői közbén, leghasznosabb segéd-könyvebl fog használni. Ennek igazolására elégséges röviden jelezem a mű tartalmát: 1. Az egyház központi kormánya Rómában, 2. A magyarországi kath. papság, érseki tartományok és egyházmegyék szerint. Mindegyik egyházmegyénél az egyházfő, a káptalanok, a központi hivatalok stb. után következnek a plebániák, a vármegye, postai, vasúti, távirtdai és gőzhajózási állomás megjelölésével. Fel lesz tüntetve, mikor keletkezett a plebánia, kinek tiszteletére épült a templom, mióta vezetettek az anyakönyvek, ki a kegyúr, a bivek száma, az uralkodó nyelv, a fiókközségek, a plebános és segédlelkész teljes címökkel. 3. A tábori papság. 4. A szerzetesrendek. 5. A nőszervezetek. 6. A papság betűrendes névjegyzéke. 7. A plebániák betűrendes jegyzéke. 8. A fiók. községek jegyzéke betűrendben. Es hogy e mű teljesen kielégítsen minden igényt, melyet mint egyetemes név- és címtar iránt bárki is joggal támaszthat, a legszorgosabban gondoskodtam arról, hogy minden tekintetben kizárólag a legújabb adatokat tartalmazza és valósággal az 1900-ik évre szóljon. A könyv, diszes nagy formában, szép papíron, világos nagy betűkkel, mintegy 50—60 negyedréti ivre fog t rjedni a „Havi Közöny“ alakjában. Megrendelési ára, félvászonba kötve 5 frt. (10 korona. Etiam e. s. 20).

Tisztelettel kérem a Főt. Papság s egyáltalán a mű iránt érdeklődők szíves jelentkezését, és hathatós pártolását, hogy a művet, miként az határozott szándékom, mielőbb kiadhas- sam. Egyben jelentem, hogy nyancsak ez év folyamán, és pedig mielőbb, meg fog jelenni az általánosan kedvelt „Lel- késki határ. Az egyházi irány elméleti és gyakorlati kézi- könyve“ is ötödik, átdolgozott és bővített kiadásban. E műre szintén már most kérem a szíves jelentkezést. Ara 6 korona. (Etiam e. s. 13.) Uj-Pécs, 1900. január havában. Ki- váló tisztelettel T o k o d y Ó d ö n, r. k. plebános, a „Havi Közöny“ és „Egyetemes Egyházi Névtár“ kiadó tulajdonosa és szerkesztője.

* **Irodalmi pályázat.** A magyar kath. tanítók or- szágos bizottságának tanügyi tanácsa a magyar kath. nép- oktatás kilencszázados történetének megírására ezennel pá- lyázatot hirdet. A művet a közép és felső oktatás történe- tének mellőzésével és csak szűkség esetén való érintésével olyan módon kell megírni, hogy ez nemcsak a nagyközön- ségnek hű képet nyújtó érdekes olvasmányt képezzen, ha- nem, hogy a kath. tanítóság abból magasatos bivatására lel- kesedést merithessen. A munkának 10—12 (nagy ok'áv) nyo- matott ivre kell terjednie. — Az abszolút becsű munkának tiszteletdíja egy ezer korona. A munka tulajdonjoga a szer- zőé marad, ha pedig a tanügyi tanácsnak engedi a kiadást szer- ző, ez a tiszta haszonból 50%-ot kap. — A mű megírására pályázni kívánók szíveskedjenek a munka szelleme, tartalma és beosztá- sáról kellőleg tájékoztató tervezetet készíteni, e tervezetnek egy fejezetét a munkába megjelenésére szánt teljes kidolgozás- ban megírni és az alanti elnökségnek 1900. évi február hónap végéig beküldeni. Aki a legtöbb reményre jogosító tervezetet tojja beküldeni, azt bizza meg a tanács a munka megírásával. A teljes művet 1900. évi december 1-ső napján kell beküldeni. Kelt Budapesten, a tanügyi tanácsnak 1899. évi december hónap 10-ik napján tartott üléséből. Dr. Steimberger Ferencz, nagy- váradi l. sz. kanonok, a magyar kath. tanítók országos bi- zottságának elnöke.

* **„Cantus facilis Litaniarum de ss. Corde Jesu.“** A kalocsai „Himnók“ kiadásában megjelent és Hen- nig Alajos Jézus-társasági atyának, miut a már is előnyösen ismert egyházi zeneszerzőnek vegyes karra írt Jézus Szent Szíve tiszteletére szerzett letenyéje. Ara 1.50 k. E kiadvány nemcsak azért nevezetes zeneirodalmi termék, mert az egyre sürűbben hangzó óhaj: „Bár csak valaki zenésítené meg a Jézus Legszenetebb Szívéből szóló letenyét!“ visszhangra ta- lált, hanem igazi mesterre akadt, a ki ezt megzenésítette. E zenemű összesen kilenc melodiát tartalmaz s így az egyfor- maság ualmasságát teljesen kizárja. Nagyban emeli ez ének mű értékét a szerzőnek azon ügyes gondolata, hogy az egyes szakaszokat mintegy bevezetésképp unisonóval kezdi, s utána a teljes négyes vegyeskar magaszós és mintszerű harmoni- zálásban (szólamvezetéssel) ráfelel. Már a bevezetés is igen szép, mert szerény melodiája figyelmet arra, hogy legtöbb

Urunkhoz Jstenünkhez mindig alázattal közeledjünk. Külö- nösen az ötödik dallam az, a mely az ájtatos hallgatót és az énekest a megfelelő érzelmekkel magával ragadja: Krisztus Urunk kinszenvedéseiről szól, a mikor a szerző gyönyörtlen D-durból átlágyul a szomorú H-mollba. A zenemű külső- kiállítás is megfelel minden követelésnek. A szerző helye- selni fogja, ha figyelmét jóakaratulag egy nyomdabírára felbivni bátorkodom; t. i. a partitúrában a 7. lapon a 3. sor 2. taktusában a Fermate jel alatti „E“ accordban a helyett *gis* olvasandó. Végül kívánom, hogy minél tágasabb körben terjedjen el lelkes műbarátunk ezen valóban derék zeneirodalmi terméke. *Resch L. György, székese gyűzbázikarnagy.*

P á l y á z a t.

— A *gyergyó-kilyénfalvi* róm. kath. hitközség 1900. január 20-ig terjedő határidővel a kántortanítói állásra pályá- zatot hirdet. — Évi jövedelem 1.) 300 frt. o. é. havi elő- leges részletekben, a község pénztárából. — 2.) 35 tere kemény tűzifa, természetben beszállítva. — 3.) Stólából: 40 frt o. e. 4.) Szent-mise-alapítványból: 8 frt. 93 kr. — 5.) Két határ. részben 5 hold 429 □ öl szántó. — 6.) Kaszáló, 11 hold 996 □ öl 7.) Külön udvaron 2 szoba, konyha, kamara, pin- ce, sütőház, két veteményes kert válogatott gyümölcsfákkal beültetve, csűr, istálló szekérszinnel, sertésöl tyukollai, kőga- bonás, a belsőségben egy terű szénát és sarjut termő kert. 8.) Korpótlékkal igényvel bírónak 50 frt o. é. a község pénz- tárából. — 9.) Évi vágterületből, mintegy 10 frt értékű fa. — Kötelessége: a kántori teendőkön kívül III. IV. V. és VI. vegyes osztály vezetése s az ismétlőknek tanítása felváltva a tanítóval. A személyes megjelenés előnyben részesül. Meg- jelenni bármely ünnepe és vasárnap lehet 1900 január 21-ig bezárólag. — A püspöki kinevezés után az állomás azonnal elfoglalandó. Kellőleg telserelt pályázati kérvények alólírott- hoz küldendők. Gyergyó-Kilyénfalván, 1899. december 19. Vilman Géza, iskolaszéki elnök.

STUFLESSLER FERDINAND

szobrász és oltár építő

St-Ulrich-Grödenben, Tirol,

ajánlja fából készült, több színre festett **szent szobrait.**

Magasság centiméter 80 100 120 140 160 170 180

Aranyszegélyvel ára frt 23 35 50 68 84 100 115

Oltárokról és keresztútakról árjegyzéket és költségvetést in- gyen és bérmentve küldök.

Ő Szentsége XIII. Leó pápa által 1894-ben kinttette.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Zlamál Agost.**
Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Eröss József, Péter János dr., Wagner Sándor.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.